

VEGYESEK.

— **Kármán Mór kitüntetése.** A magyar pædagogiai irodalomnak minden olvasója s a magyar közoktatás ügyének minden barátja örömmel és büszkeséggel olvashatta azt a kitüntetést, mely a minapában Kármán Mórt érte. Egy emberöltő nagyszabású tudományos és szervező tevékenysége után Kármán Mór olyan királyi kitüntetésben részesült, amely az ő tudós érdemeihez legméltóbb: katedrát kapott a budapesti tudományegyetemen. Ott, ahonnan eddig is hirdette nemzedékeket nevelő tanításait, bölcséleti és pædagogiai eszméit, ahonnan elméletileg alapozta meg azt a nagy munkát, melyet a gyakorlatban egyszerűen abban lehetne összefoglalni: a magyar középiskola újjászervezése. Évtizedek lankadatlan munkaerejét osztotta meg az íróasztala és a katedrája között abban a törekvésben, hogy új és nagylendületű életet adjon a magyar középiskoláknak, hogy rangban odaállíthassa a külföld hasonló intézményei mellé és belekapcsolja abba a nagy történeti kulturafolyamatba, mely a magyarság szellemi kincsait az utánunk következőknek átplántálja. A népoktatástól egészen a gyakorlati tanárképzésig minden pædagogiai intézményünkön rajta van az ő egyéniségének nyoma, az elméleti és a gyakorlati nevelésnek csaknem minden reform-törekvéséhez hozzászólt, döntő súlyt adva nekik itthon és becsülést szerezve a külföldön. Munkái, amelyek két hatalmas kötetben az ősszel fognak megjelenni, nemcsak e nagyszerű munkásságnak lesznek tükröi, de feltárják azokat az egyetemes történeti és társadalmi szempontokat is, melyeknek bölcs mérlegelésével szabta meg egész oktatásunk irányelveit. S akik az ő szelleme szerint munkálnak és csüggenek a jövő magyar középiskolájának kiépítésén, bizonyára a szerény és harmonikus lelkű tudóst megillető tisztelettel gondolnak reá mindannyian.

★

— **A családi nevelés kongresszusa.** Brüsszelben 1910-ben tartják a családi nevelés III. kongresszusát. Az első ilyen kongresszus

Liège-ben volt 1905-ben, a második Milanóban 1906-ban s a harmadik most lesz. A kongresszus élén Jules Renkin, a belga igazságügy-miniszter áll. Célja, hogy a szülők, tanítók és társadalmi munka emberei egymást megismerjék s a családi nevelés kérdéseit megbeszéljék. A kongresszus tagja lehet mindenki, aki 10 frankot küld a szervező bizottságnak. Ezért az iratok egy példánya jár. A kongresszus magyarországi bizottságának elnöke: dr. Giesswein Sándor, orsz. képviselő, titkára: dr. Erődi Tihamér, Budapest, VII., Damjanich-utca 44. A Magyarországból jelentkező tagok kéretnek, hogy ide forduljanak.

*

— **Az Egyesült-Államok közös iskolái.** Egy állandóan napirenden lévő pädagogiai kérdéshez szolgáltat adalékokat Jules Caillat értekezése a **Revue Universitaire**-ben. A fiúk és leányok közös nevelésének elve, mely annyi szenvedélyes vitára adott és ad ma is alkalmat, az északamerikai Egyesült-Államokban hódított leginkább, még pedig hihetetlen gyorsasággal a közoktatásnak valamennyi ágazatában. Az egyetemekről nem is szólva, a középiskoláknak tetemes százaléka együtt neveli a fiúkat és leányokat, az elemi iskolákról pedig azt lehet mondani, hogy azokban általánosan el van fogadva a közös nevelés rendszere. Tudnunk kell azonban, hogy Amerikában a közös nevelés hosszú időn át nem egy pädagogiai elmélet alkalmazása volt, hanem gyakorlati szükségnek a folyománya. Eleinte pusztán takarékosági okokból, a segédforrásoknak elégtelensége s a tanító személyzet hiánya miatt teremtették meg a leleményes és gyakorlati érzékű amerikaiak a közös iskolákat. Az együttnevelés tehát a körülményekből született, kiegészítő eszköz volt, melyet a viszonyok kényszerítettek az oktatásra. Az ily módon gyakorlati úton létesült rendszernek helyességét utóbb elméleti szempontból is törekedtek igazolni. Fölsorolták a közös nevelésnek előnyeit, melyek közül legfontosabbak, hogy a közös iskola hívebben tükrözi a társadalom berendezését s jobban előkészít a társas érintkezésre, a való életre. Fejleszti a férfias önállóságot, függetlenséget, az emberi méltóság és egyéni felelősség érzetét, amennyiben módot nyújt a rossz hajlamok leküzdésére ellentétben az európai neveléssel, mely minden akadályt és kisértést elhárít a gyermek útjából s nem ad neki alkalmat akarateréjének megedzésére. Előmozdítja a másik nemnek tiszteletét, az udvariasságot, megvalósítja a két nemnek egyenlőségét s mint ilyen a feminizmus diadala. Szóval minden tekintetben és mind a két nemre csakis haszonnal jár az együttnevelés rendszere. De ha ez a csodálatos rendszer valóságos vívmány a pädagogia terén, akkor

fogadjuk el késlekedés nélkül. Ha pedig szokásaink és erkölcsaink talán nem teszik lehetővé ennek az áldásos és természetes rendszernek alkalmazását, — mint egy amerikai író mondja, — siessünk megváltoztatni helytelenül berendezett társadalmunkat. Csakhogy van az éremnek másik oldala is s éppen az amerikaiak utalnak erre. Három ellenvetéssel élnek főként. Először azzal, hogy a közös nevelés alábbszállítja az oktatás színvonalát, csökkenti alaposságát és komolyságát, mivel alkalmazkodnia kell a gyöngébb nem képességeihez. A közös nevelés szószólói ezzel szemben kimutatják, hogy a leánytanulóknak átlaga szellemi képességek dolgában teljesen meg egyezik a fiútanulókkal, sőt nem egy tekintetben fölötte is áll ez utóbbiak átlagának. Az ellenpárt azonban azt a megjegyzést teszi erre a statisztikai megállapításra, hogy nem megy-e mindez a női szervezetnek rovására. Nem származik-e a szellemi megterhelésből ideges izgatottság, melynek gyászos következményei majd csak később fognak mutatkozni? «Az együttes nevelés — mondja dr. Clarke — szellemi tekintetben talán nyereség, de a test szempontjából veszteség.» Csakhogy a *coeducatio* hívei megint statisztikákra való hivatkozással nyugtatják meg magukat s nem féltik az együttnevelés hatásától leányaik egészségét. Marad azonban egy harmadik ellenvetés, mely az amerikaiak előtt is legtöbbet nyom a latban: hogy a közös nevelés rendszere eltéríti a nőket sajátos szerepkörüktől, kiforgatja őket női mivoltukból, eltereli figyelmüket a családanyai hivatásról, pedánságot csöpögtet beléjük s hozzászoktatja őket ahhoz, hogy gyakran a nevetségességig utánozzák viselkedésükben a férfiakat. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy semmitsem tanulhatunk az amerikai nevelés rendszeréből. Az erkölcsök és szokások különbségével kétségkívül számot kell vetnünk. Nem lehet az egyik országban jónak bizonyult intézményt változtatás nélkül ráhúzni egy másik országra, melynek teljesen elütők a társadalmi viszonyai. De ha nem vesszük is át az együttnevelés rendszerét a maga egészében, legalább enyhíteni lehetne egy kissé a két nem elkülönítésének minálunk dívó szigorúságát, s ha a közös nevelés testi és erkölcsi hátrányokkal jár a 14. és 20. életév között, viszont semmi sem áll útjában annak, hogy az elemi fokon alkalmazzuk.

Dr. Nagy József.